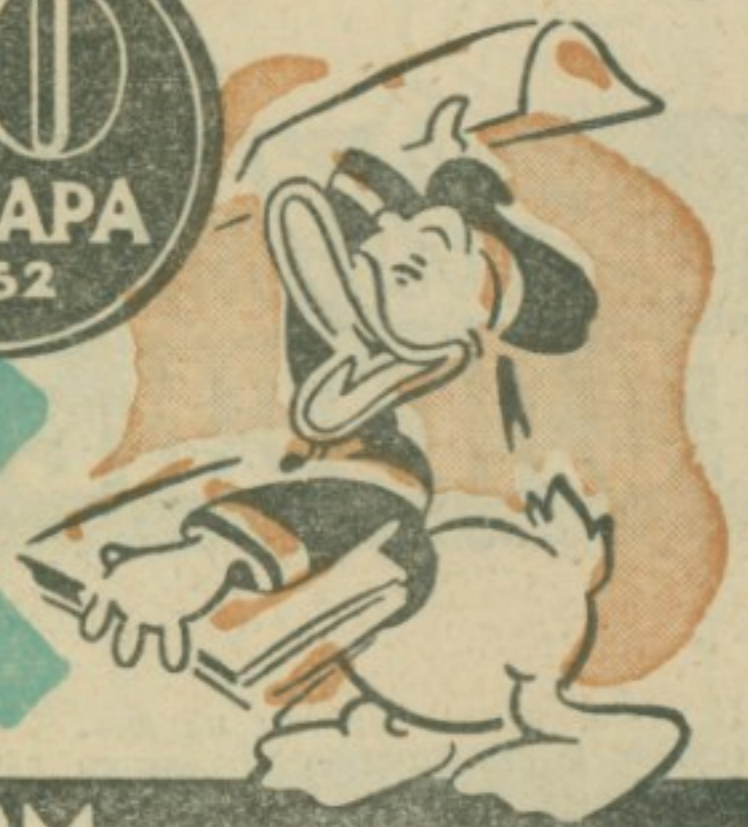

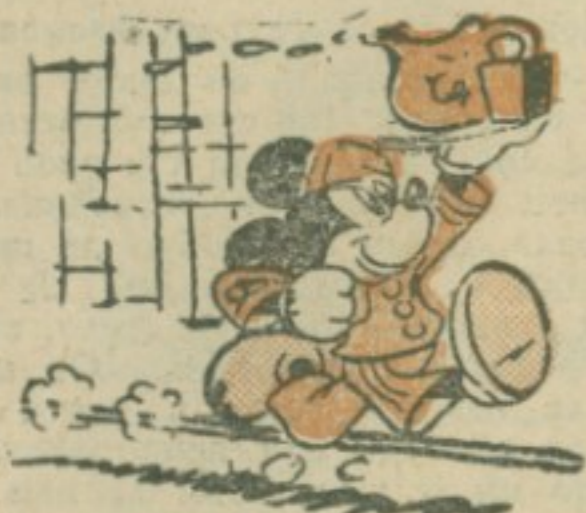
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 52 — Субота, 27 децембар 1952

МИКИ МАУС

25
РАЗЛОГ ПОЈАВЉИВАЊА ДУХОВА

Мики открива службеницима хотела „Смокве“ да је пре три године у хотелу извршена крађа: нестало је 10.000 долара!

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

МИКИ
ПРИЗИВА
ДУХА

Човек који је скренио ток ГОЛФСКЕ СТРУЈЕ

Научник показа прстом на свештеника, који је стајао као да га се то ништа не тиче:

— Овом овде... Кохуатлом... Тако се он зове: Кохуатла. То на ацтекском језику значи: змија. Он се зове Змија, као што се ви зовете Жубер, а ја Жирол... Нас двојица смо сушта супротност. Он заступа празноверје, а ја науку. Тврдоглав је као магарца, али ипак добродушан. Помало мафионичар, помало хипнотизер... Он сматра, разуме се, да сам и ја некакав мафионичар. Непрестано се препиремо... Али то вас, наравно, не занима. Појте за мном да вам покажем своје благо... Хоћете ли?...

Жубер је искористио овај кратак прекид да свом некадашњем професору укратко саопшти како је њега и његове пријатеље бура нанела на неку чудну обалу, како их је човек коме знају само име скоро силом увео под свој кров, у некаку необичну средину у којој је све чудно и несхватљиво, и да сад траже тога човека од кога, изгледа, све зависи, тог Дон Агостино де ла Фонсеку...

— Великом мајстора... Са Великим мајстором желите да говорите?

Свештеник, наоко од свега оног што је Жубер рекао није разумео ни речи, чувши име свога господара схватио је о чему се говори и добаши на шпанском:

— Син Таутлов ће доћи!

Свештеник и научник почеше се препирати око нечега, али, наоко су говорили на шпанском језику, Жубер није ништа разумео. После тога старца се опет обрати свом бившем ученику:

— Пошто ће Велики мајстор доћи овамо, морамо га причекати... Разгледајте моје лабораторије одложнице за дошлице.

— Господине професоре, — узвикну Жубер, — ја вас преклињем, објасните нам где се налази то шта све има да значе ове чудне ствари око нас и решите нам ко је тај човек кога ви — један признати и чувени научник — називате, на моје запрепашћење, великим мајстором...

— Ја га тако зовем јер он то заслужује. Ви не познајете изближе Дон Агостино?

— Јуче сам га први пут видео, исто као и мој пријатељ Обри. Једино га је госпођица Миранда видела раније на Мартинику, у кући свог оца, где се претстављао као богати власник плантажа...

— Он је геније...

Црте професоровог лица као да оживеше, а очи му се засјаше кад настави:

— Да, ви не познајете Великог мајстора, али ви ћете га упознати и почећете да му се дивите, као што му се ја дивим... Ви ћете га волети као што ја волим... Велики мајстор! Знате ли шта то значи? То је најбоље конструисана памет наше епохе!... Ни ја га нисам познавао кад је дошао по мене у моје тихо научничко скровиште у које сам се био повукао. Онда ми је он дуго причао, објашњавао ми и уверавао ме... а пошто је био тако добар да ми дозволи да учествујем у остварењу онога што он назива Великим Делом, ја ћу заједно с њим постати бесмртан!... Никада нико није с таквим правом носио титулу Великог мајстора као он... Ја сам се одрекао свега — људи, почести и титула, свог мирног научничког скровишта у тихом сеоцету... Тамо сам живео као пустињак... нисам више посећивао ни селнице Академије наука. Одавде ме је извукао Велики мајстор, неопажено и тајно, и довео ме у ову лабораторију, према којој су најчувенији институти у Европи и Америци само бедне чатрље. Овде живим у његовом дому, крај њега, у његовој близини. Све друго ме се не тиче...

— Троје младих људи запањено су слушали овај излив одушевљења. Тада Обри упита:

— Господине професоре, шта је то Велико Дело?

— Чика Киловат је по свом обичају, подигао прст и повишеним гласом, тајанствено као неки врач, одговорио:

— Нешто величанственије од свега што су најбоље главе досад могле да смисле: стварање шестог континента!

— Па то је лудачка замисао! — примети Жубер.

— Реците боље: то је научна реалност...

— Ви служите једном болесном мозгу, господине професоре, човеку који пати од фикс-идеје!

— Решите боље: једном генију који исправља природу!

— То је немогућа ствар!

— Већ је почела да се остварује!

— Нико живи не би се усудио да тако што уради!

— Али један син богова то сме!

Као ударци мачева, укрстили су се питања и одговори. Отпор и неверица његовог бившег ученика узбудили су професора, његови бледи образи су се зажарили, очи су му сијале чудном ватром иза великих округлих наочара.

Жубер је увидео да је бесциљан сваки даљи разговор, па слеже раменима, уверен да његов стари професор више није при чистој свести. Ипак, хтеде све да обрне на шалу:

— Син богова? Дон Агостино де ла Фонсека? Ха-ха-ха...

Научник, наоко мршав, нагло се исправи и одговори раздражено:

— Ја не познајем никаквог Дон Агостино де ла Фонсеку... Ја знам само Великог мајстора...

— Па добро, тај човек, доваола, мора да има неко име... Дон Агостино или неко друго... са свим свеједно... Како се онда зове то ваше чудовиште?

Жирол се одмаче три корака назад и онда одговори свечаним гласом:

— Он се зове за оне који му служе: Син Таутлов, овалплоћење духа највишег прабића од кога све проистиче, Брат Сунца, Монтезума III, по божанском праву последњи цар Ацтека.

Он пружи своју мршаву руку у правцу бронзаних врата која су се отварала:

— Ево га! Бронзана врата се широм отворише и на њима се појави о-

нај човек са коралног гребена... исто онако једноставно обучен, само овога пута на глави није имао шлем.

Свештеник се пред њим поклати до земље и полако се повуче према вратима.

За тренутак је Дон Агостино ћутке посматрао придошлице. Глатко избријано лице било му је непомично, усне потсмешљиве, и само су његове строге очи изгледале живе. Жана је задрхтала ошинега његовим погледом, Обри је стегао песнице, а Жубер, коме је крв наврела у лице, изустри строгим гласом:

— Хоћете ли најзад да нам кажете, господине...

Дон Агостино забаци гордо главу и прекиде га:

— Господине поручнике, ваш стари професор вам је мало пре казао како треба да ме ословљавате!

— Можда ваши потчињени... Ја сам официр француске морнарице...

— Ви сте бродоломник кога сам ја за сада прихватио. Ви се налазите на мојој територији...

Према томе, морате се повиновати правилима која овде важе.

Жубер хтеде нешто оштро да му одврати, али Јанин молећив поглед и један Обријев покрет руке зауставише га. Као да ништа није приметно, Дон Агостино се обрати професору:

— Драги мој Жироле, ваш данашњи посао очекује вас у лабораторији број 6... Ја сам чуо како сте мало пре лепо говорили о мени и никад вам то нећу заборавити... Хвала вам, а сад идите...

— Добро, Велики мајсторе... Довиђења, дете!

Жирол се с дубоким поштовањем поклати Дон Агостино, пријатељски климну главом Жуберу, узнеке хартије из своје лабораторије и несташе га. Дон Агостино тада позва Кохуатла и рече му нешто на неком непознатом језику.

Он затим привуче једну столицу и седе, а свештеник, скривши руке, стаде иза њега. Он позва и заточенике да седну и обрати им се на француском:

— Госпођице и господе... Пошто сад знате ко сам, разумећете да сам могао да вас примим у својој великој сали са престолом, са свим церемонијама које доликују моме рангу. Али ја сматрам да је боље — бар засад — да ствар упростим. Пошто не могу да предвидим како ће се завршити овај наш разговор, мислим да је боље да говорим с вама без сведока. Мој првосвештеник Кохуатл разуме само ацтечки и шпански...

Ако говорите на француском, наш разговор остаће потпуно међу нама... Ја ћу вам сад саопштити све што налазим за сходно, па вас молим да ме не прекидате... Касније ћете имати прилике да ми по својој вољи одговорате... Жубер се мало подиже са своје столице и рече: — Само једно питање... — Молим! — Шта се догодило с нашим сапутницима? Дон Агостино се насмеши: — Умирите се... Надзорник моје радионице коме сам их доделио веома је задовољан деџаком, а и осталим морнарима... Они су за три дана већ много урадили. — Три дана! — изненади се Обри. — Па ми смо тек од јуче овде — промуца Жубер.

Дон Агостино се опет насмеши: — Не, господе, ви нисте овде тек од јуче... Ви сте већ четири дана моји гости. Били сте врло уморни; исто тако и госпођица... И онда, морао сам добро да промислим о вашем случају... Ја имам одлично опјоно средство, стари решец мојих предака. Од њега се изврсно спава и човек се после пробуди као препорођен... Мило ми је што видим да вам је пријало... Но, што се тиче морнара, код њих је ствар била друкчија. Они су могли да се одмарају само дванаест часова, а онда сам их упutio на рад. Они су заиста веома вешти и служе на част француској морнарици... Ви ћете их, уосталом, и сами видети чим изиђу из радионице... Имате ли још штогод да питате што се тиче ваших људи? Не.

Дон Агостино направи малу паузу.

— Е, онда могу да наставим. Пре свега, да утврдим једну ствар. Ја вас све троје врло добро познајем... Госпођице Миранда, ви знате да сам имао част да будем гост у кући вашег оца... А о вама, господе, сазнао сам све што ме је занимало на врло једноставан начин. Ваша стара поцепана одела имала су црпове, а у њима су биле разне хартије, које сам све прочитао... О, немојте се узбуђивати... моје је право да сазнам кога сам примио под свој кров. И ви бисте на мом месту исто тако поступили... Осим тога, овде има свуда микрофона. Не, нисам их поставио ради вас; они су већ раније били ту. Ја подажем на то да из своје собе за рад чујем све што се догађа, и то својим сопственим ушима. Нинта не мрзим толико као оговарање... Према томе, није ми непозната ниједна реч вашег разговора у првој дворани, као ни овде, у лабораторији...

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

26 ПИСМО ЗА РИБОБРАДОР РОѢРА

ШЕРИФОВИ КОЊАНИЦИ СУСТИГЛИ СУ РОБИНОВУ ПОВОРКУ

МАЛИ ЏОН ЈЕ СПРЕЧИО ЕРИКА ДА НЕ УЧИНИ ГЛУПОСТ...

И МИ ПУТУЈЕМО РИБОБРАДОМ РОѢРУ! ПУТОВАЊЕМО ЗАЈЕДНО!

ВАША ЋЕ НАМ ПРАТЊА ДОБРО ДОЊИ! ОВДА СЕ ШУЊА БАНДА РОБИНА ХУДА! ШТА! РОБИН ХУДА! РОБИН ЈЕ УСПЕО ДА ЗАПЛАШИ ШЕРИФОВЕ ВОЈНИКЕ

УПЛАШЕНИ, ОНИ СЕ ДОГОВАРАЈУ ШТА ДА ЧИНЕ

ЈЕДАН ОД НАС НОСИ ШЕРИФОВО ПИСМО ЗА РИБОБРАДОГ — ОН НЕКА ПОЊЕ С ВАМА, А МИ ЋЕМО... ОВАЈ... ДА ГОНИМО РОБИНА ХУДА!

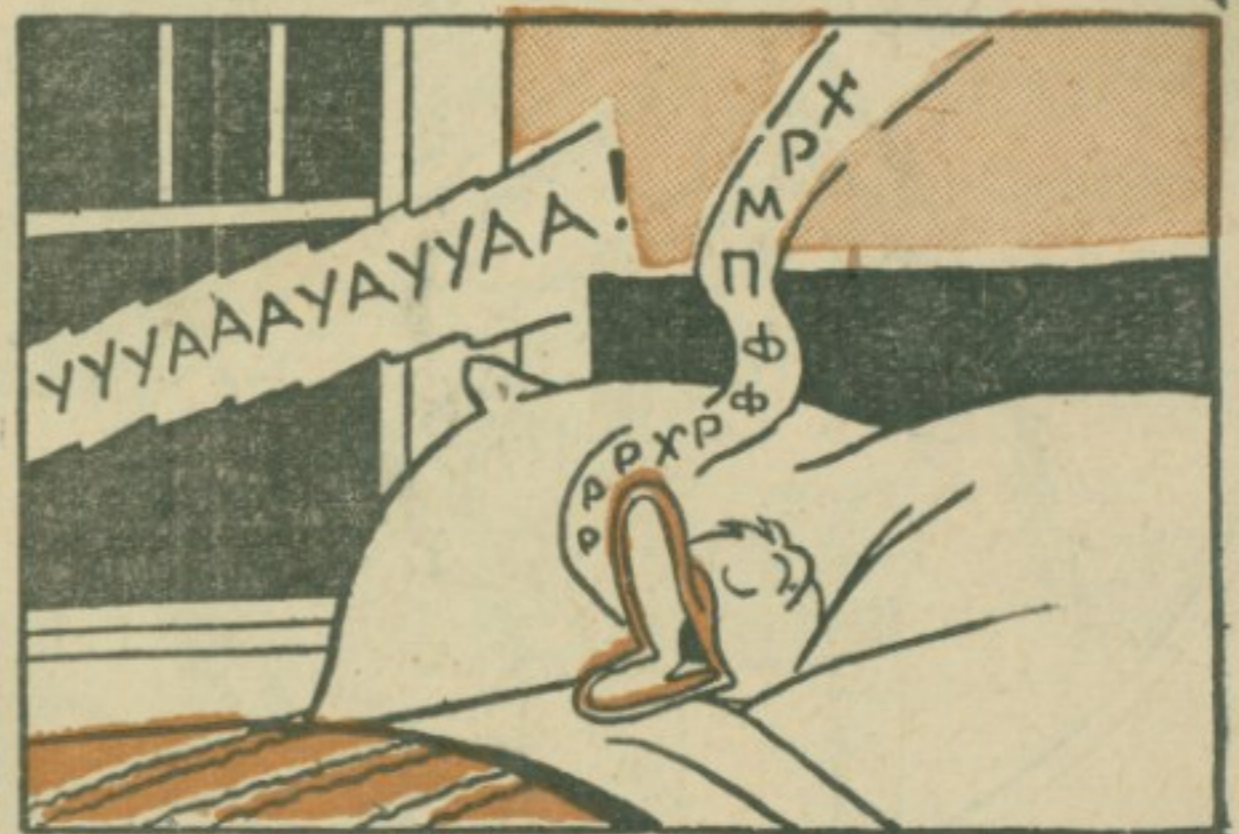
ВОЈНИЦИ СУ ВРЖЕБОЛЕ ОКРЕНУЛИ ПЕТЕ...

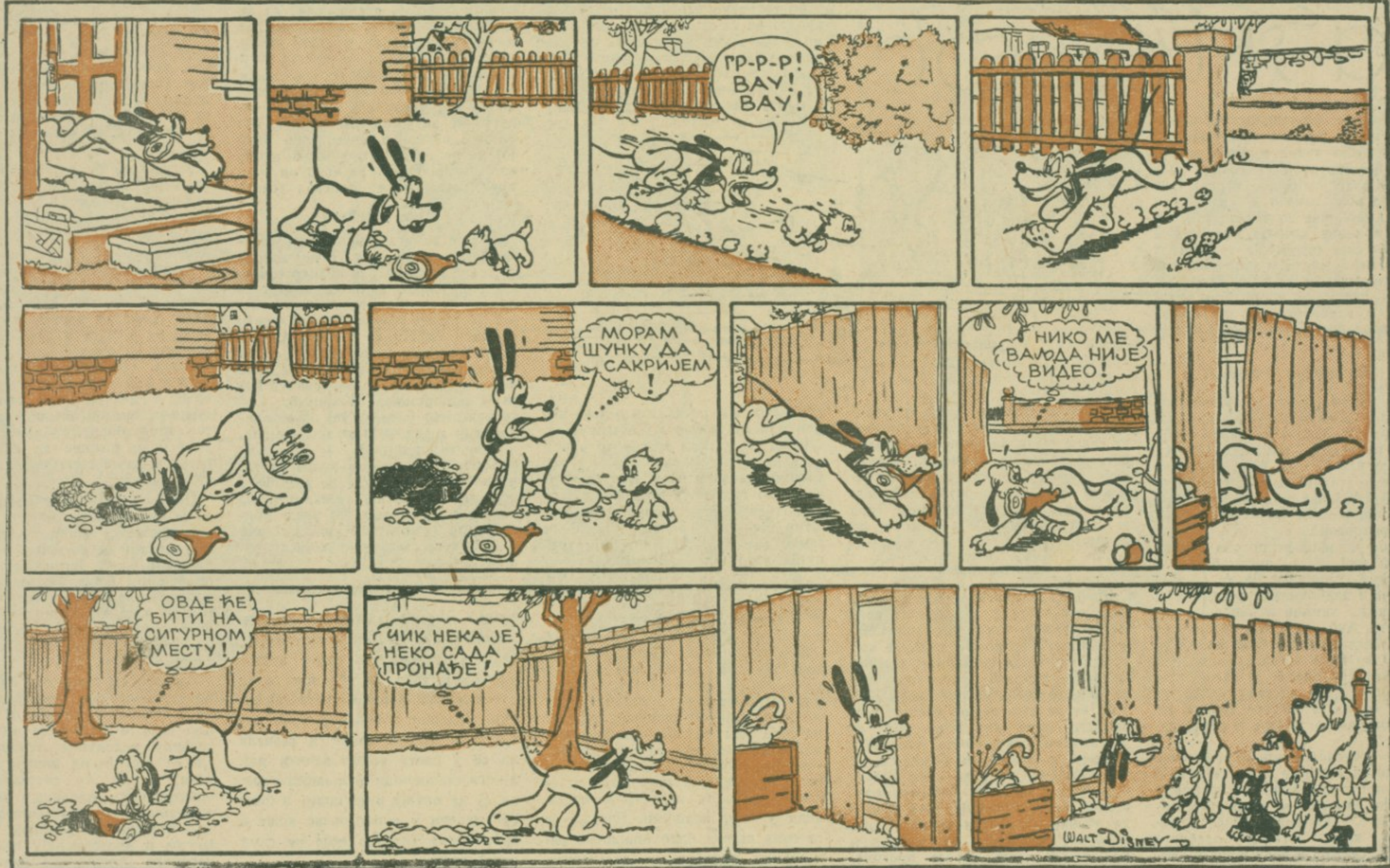
ШТО СИ СЕ СЛУЖДИО, ВОЈНИЧЕ? НЕ БОЈ СЕ! МИ ЋЕМО СЕ О ТЕБИ ПОСТАРАТИ! ... А ШЕРИФОВ ГЛАСНИК НАСТАВИО ЈЕ ПУТ СА РОБИНОМ, НЕ СЛУТЕЊИ ШТА МУ СЕ СПРЕМА

ПАЈА ПАТАК ВАТРОГАСАЦ

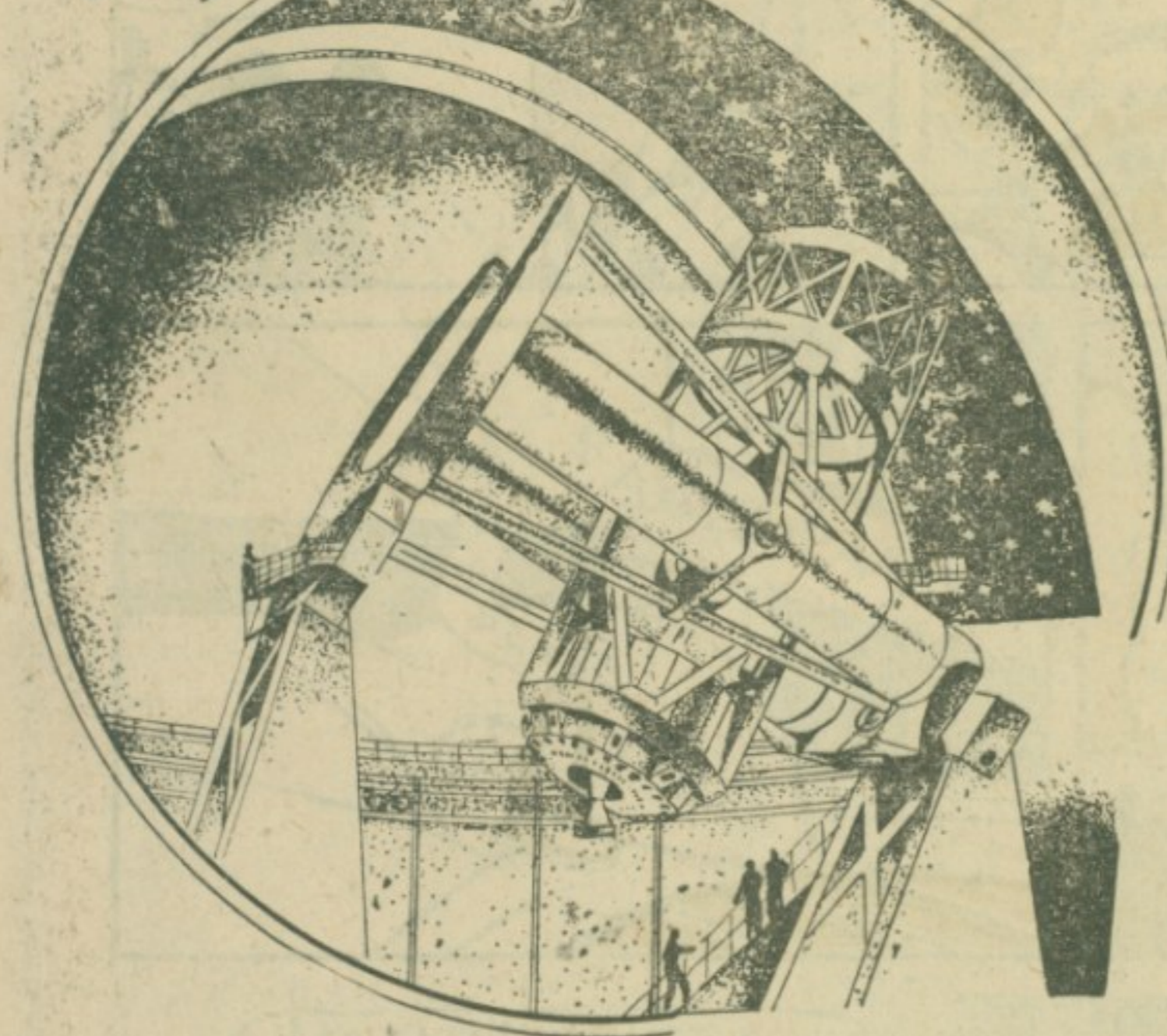
2 Прва узбуна

ПУТОНОВО ТАЈНО СКРОВИШТЕ

ЦИНОВСКО ОКО Паломара

луга и носача, стиже се до малог лифта, а њим за трен ока до места са кога се може пратити рад овог гиганта. Тамо је нешто светлије, јер се у металном оклопу телескопа огледа благо треперење безбројних звезда Млечног Пута.

Један мали мотор, од дванаестине коњске снаге, полагао окреће телескоп у правцу запада да би се потрло окретање Земље на исток. Све се то одиграва бешумно, јер цео телескоп, иако је 450 тона тежак, лежи на постољу које плива у љу.

Човек усред стакла и метала

За једним столом, пуним инструмената са светлим цифрама и казалима, седи човек који контролише кретање и рад целог телескопа. Двдесет метара изнад њега, у средишту телескопа, на једној малој платформи мотри посматрач. Тамо где он седи налази се и жижа телескопа у којој се стичу зраци звезде или сазвезђа на које је справа управљена. Фото-камера је такође смештена иза жиже. Он фотографисне слику за сликом, и то обично из ноћу у ноћ по недељу дана. Тиме је себи обезбедио материјал који ће обрађивати најмање читав месец. Тако један по један, научници откривају тајну по тајну свемира.

Астрофизичар Хамсон са опсерваторије Моунт Вилсон, која има телескоп од 254 сантиметра, други на свету по величини, рекао је за највећи, паломарски:

— За оно што сам, под повољним временским приликама, за три ноћи постигао с гигантским телескопом, требало би ми с оним од 254 сантиметра најмање — три године!

То циновско око омогућило је човеку да упозна како се поједине звезде сједињују са сазвезђима и другим скупинама и како милиони таквих система чине непојмљиво огромне ватрене тоčkове, који се стално окрећу. Те такване „спиралне маглине“, растурене по васиону, које су различите величине и светлосне јачине, такође се каткад сједињују у групу маглина и тада се све заједно крећу у приближно истом смеру и истом брзином.

Раније се сматрало да су спиралне маглине светови за себе. Сад се више верује да су они делови једне огромне, свеобухватне целине: света свих светова.

Хиљаду пута шири видници

Али, открити све физичке особине и стећи потпуно слику васионе немогуће је одједном, нити се том питању може прићи у пелини. Оно се мора разбити на појединачне проблеме који ће се посебно решавати.

Свуда око нас у васиону — тако бар сматрају астрономи — из космичке прашице стално се рађају нове звезде. У маглини Андромеде, на пример, непрекидно трају величанствени ватромети, колевке нових становника свемира. Само за годину дана у тој маглини откривено је петнаест новостворених звезда, а рађање звезда и разне пламене буре догађају се и у осталим маглинама.

У служби дива

Стотинама хиљада година путује светлост од тих удаљених светова до наше земље, а вековима је људи нису опажили, јер, гледајући голим оком видели су само дивне васионе. Тек откано је откривен телескоп, о свемиру се зна више, али је „поглед“ циновског ока Паломара продро најдаље у просторства неба и открио нове, необичне тајне васионе...

На врху планине Паломар, у Калифорнији, подигнуто је дванаест аграда: станови за техничаре и научнике, електрична централа, водовод и једна купола у којој су

два телескопа са сочивом од 46 и 112 сантиметра у пречнику. Али, све је то створено због огромног телескопа са сочивом од пет метара у пречнику. Он је смештен у округлој згради, сличној Пантеону, која је висока 41, а у обиму има 125 метара.

У ведре дане, кад почне да пада сумрак, сви се стављају у службу тог дива. Чим сунце зађе за хоризонт, полукружни, метални кров његове куполе распукине се надвоје, а 20 метара дуга цев телескопа уперу се у небо. Снажни вентилатори почињу да хладе сочиво, у коме има 15 тона стакла, да би му се температура изједначила с температуром хладног висинског ваздуха.

Кад се у последњи пурпур сунца на заласку угаси, циновски телескоп спреман је да погледа у милионгодишњу прошлост звезда. А васиона, накинђена блиставим светиљкама, увек је спремна за те раздознале погледе.

Пред почетак рада у куполи је густ, готово непровидан мрак. Уз зрачак светлости целине електричне лампе, преко шуме челичних по-

ЛОВ НА ЖИРАФЕ

У многим зоолошким вртovima, међу разним животињама, заиста чудне и витке жирафе окружене су готово увек групом радозналих посматрача. Оне су и по покретима и по грађи тела толико необичне да чак постоји шаљива прича како је неки селак посетио свог пријатеља у Велеграду, с њим отишао у зоолошки врт и пред кавезом за жирафе рекао: — Е, сад ми је доста ових чудла! Све сам веровао, али да овакве животиње постоје то ми сад не верујем!

Са замком у руци...

Док жирафа стигне до зоолошког врта она обично мора да превали дуг пут. Са афричких савана треба да се превезе до Њујорка, Париза, Бомбаја или Токија. А по саванама, где оне у стадима живе, није их лако хватати живе, чак ни данас кад се та врста лова модернизовала и „моторизовала“.

У лов на жирафе полази колона од три или више аутомобила, са нарочитом опремом. То су обично један или два теренска аутомобила, један тежи камион и још неки мањи ауто. Ако донекле и има каквог пута, њега нестaje узбрзо пошто се изгуби из вида насеље, фарма или ловачка кућа одакле је експедиција пошла. Тада точкови нађу на траву благо заталасане саване, по којој је расуто жбуње и ретко дрвје.

Око искусног ловца који је увек обавештен где има жирафа и који преводи такву малу експедицију, брзо ће открити те дуговрате животиње. Он ће још издалека, гледајући кроз доглед, одабрати крупну, снажну и лепу жирафу, ко-

Паклена трка...

ју жели да ухвати. Тада на предњи блатобран теренског аутомобила седне један од чланова експедиције и добро се привезе. У руке узме дугачку, чврсту мотку на чијем се врху налази замка коју може са свог места да притегне. Тада је све спремно и лов може да почне.

Шофери лагано губе аутомобиле према стаду. Жирафе су веома плашљиве, али и љубопитљиве животиње. Оне почињу да беже кад потера крене за њима, али застану да би посматрале прогонике чим се они за тренутак зауставе. Због тога их је ипак лакше хватати живе него друге животиње које се у сличним случајевима спасавају извљим и безглавим бежањем.

Аутомобили стално повећавају брзину, а и жирафа. Једновремено, возачи се распоређују тако вешто да обично за кратко време одвоје одабрану животињу од осталих и настављају саму да је прогоне.

Теренска кола с привезаним „ловцем“ нагло убрзају возицу и, крећући се преко неравнина и жбуња, пролазећи уз сама дрвета, имају само један циљ: приближити се што више животињи. То се убрзо претвара у паклену трку између мотора и жирафе. Жбуње пуцкета под гумама, точкови понегде подижу

облаке ретког песка, а и покоји камен одлети далеко од аутомобила. „Ловац“ с мотком за све то време седи привезан на блатобрану и нетремно гледа у плен. Кад се ауто довољно приближи жирафи, у једном трену, брзо и необично вештим покретом „ловац“ јој набаци замку око врата. Најопаснији тренутак лова тада је прошао.

Град Робинзона

У густој шуми Мадре де Диос, у Перуу, два авијатичара открила су случајно пред Други светски рат једно непознато насеље у коме је живело 80 арапских породица које још од 191. године нису имале никакве везе са осталим светом. То су били некадашњи радници у производњи гуме који су се после слома те индустрије настанили у овој прашуми. Насеље је са свих страна било опкољено ратоборним индијанским племенима,

Већ 1925 године, када је астроном Хубл утврдио да је маглина Андромеде састављена од безбројних звезда, славни астрофизичар Џејмс Џинс питао се да ли се тиме човечји поглед није приближио граници свемира. Како то данас смешно изгледа кад се зна да је та маглина удаљена од земље „само“ 900.000 до милион светлосних година! (Светлосна година је пут који светлост пређе за годину дана, рачунајући да се креће брзином од 300.000 километара у секунду).

До 1949 године, телескопом од 254 сантиметра из опсерваторије Вилсон, досезало се пет стотина милиона светлосних година далеко у свемир, а у периоду између Првог и Другог светског рата човек

је проширио видике у васиону за хиљаду пута.

Све што је до пре неколико година било откривено о спиралним маглинама, постигнуто је захваљујући изванредном телескопу опсерваторије Вилсон. Али то није било довољно да би се стекла потпуна слика једног заиста карактеристичног дела васионе. Зато је саграђен циновски паломарски телескоп, чији је домет милијарду светлосних година! Тиме је простор који се може посматрати уосмостручен у односу на вилсонски телескоп. Због тога неки астрономи из Паломарске опсерваторије сматрају да ће, према односима у том огромном делу свемира, једног дана моћи да извуку поуздане закључке о величини, грађи, саставу и стварној природи читаве васионе.

ЖИВЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЦЕНТРАЛЕ

Дејство електричних риба било је познато и народима Старог века, али они нису знали да је то електрицитет, а још мање шта га проузрокује у телу тих риба. Сматрали су да те рибе дуче неки отров. Векови су прошли док је та тајна разјашњена. То је била тек у другој половини 18 столећа.

Има више врста тих риба и њихов електрични ударац може да омами и усмрти мање рибе, ракове,

жаоc и друге ситније животиње, а ако је већа електрична риба, она може својим ударцем на неколико секунди да омами већу животињу и човека.

Електрична јегуља највећа је од те врсте риба. Она живи у рекама и мочварама Јужне и Средње Америке. Некада може да достигне дужину и до два метра и тежину од петнаест до двадесет килограма. Она је право страшило за урођенике и њихове приче о електричним јегуљама заинтересовале су неке научнике још крајем 17 века, а доцније још више.

Али, најисцрпније податке о електричној јегуљи у то време дао је немачки научник истраживач Александар Хумболат, који је својим многостраним радом задужио науку. Хумболат се родио 1769 године у Берлину. У младости се упознао са француским ботаничарем Емеом Бонапљаном и 5 јуна 1799 кренуо је с њим на путовање по тропским крајевима, где су прешли око 1.300 миља. На том путовању Хумболат није само много видео, него је и доста научно радио. Проучавао је производњу шећера, вршио астрономска испитивања, открио отров „кураре“, за који је дознао од Индијанаца, испитао многе вулкане у Јужној Америци, бавио се археолошким и историским испитивањима, проучавао језик и обичаје људи у крајевима кроз које је пролазио итд. У Европу се вратио у августу 1804 године и на основу многобројних забелешака израдио дело: „Опис Нове Шпаније“.

Александар Хумболта сматрају за првог научника који је човечанство упознао са светом тропских области. Нико пре њега није ни слутио о великим богатствима тих крајева, нити је и један путник дотада као он унапредно физичку географију и све науке које су с њом у вези.

— Прозлетио кроз простране области провинције Каракас, пише Хумболат, задржави смо се у месту Калабозо да бисмо видели електричне јегуље, којих у тим областима има невероватно много.

Урођеници су Хумболту и његовом друштву желели да покажу како они дове електричне јегуље, па су у ту сврху потерали око три десет полудивљих коња и мази и натерали их у бару у којој је било много јегуља.

— Немам речи, наставља он, да бих тачно описао чудноват приказ. Индијанци са моткама и харпунима стали су поред баре, а неки су се попели на дрвце и страшном виком одбијали коње да не изађу из баре.

Јегуље су биле јако узнемирене од коња и од вике људи, па су испливале из својих лежишта и ковитлајући се по води задавале коњима по трбусима електричне ударце.

— Коњи погођени, пише он даље, ударцима електричних јегуља постајали су немоћни и ишчезавали један за другим под водом. Неки од њих су у дивљем трку искочили из баре и мало даље, маљкали, опружили се по земљи. За пет минута два коња су се удавила. Гледајући тај необичан и страхан приказ мислио сам да ће сви коњи бити поубијани, али ми урођеници рекосе да је лов при крају и да је само први напад јегуља опасан.

Цела ова необична појава трајала је око петнаест минута. По њеном свршетку коњи су се умирлили, али им се у очима изражавао страх и ужас. Јегуље су пливале површином баре, бежале од коња и прилазиле обали. Тада је почео лов на њих. Урођеници су их ударили кратким коњима и набадали, али их руком нису смели да скину.

Електрични орган код ове јегуље простире се дуж обе стране кичме у дужини од четири петине њеног тела и тежак је око једну трећину целокупне тежине тела. Он се састоји од нарочитих стубова, а они су састављени од електричних плочица, које са живицима системом сачињавају извор електричне енергије у телу јегуље и претстављају неку врсту необичне „електричне централе“.

а како његови становници нису имали оружја, они нису ни покушавали да продру до неког другог насеља и тако су годинама били отсечени од осталог света. Међутим, модерни Робинзони први пут су тада видели авион и сазнали да се у свету водио велики рат. Многи становници овог насеља знали су да читају и да пишу, а били су одевени у животињске коже и примитивне тканине које су сами израђивали.

Stjepan Hri. Mokraњac

ки факултет, он је сву љубав поклонио студирању музике — клавира, виолончела и теоретских предмета. Није му било још ни пуних двадесет година кад је изабран за члана управе Првог београдског певачког друштва. Тада, чим је почео озбиљније да ствара, Стеван узима ново, уметничко име — Мокрањец, по лепом крајинском селу Мокрањцу, одакле су његови били старином.

Оскудан живот

У младој српској држави тада се тешко живело. Мокрањец је једва везивао крај с крајем. Из тога времена остало нам је једно његово писмо, упућено Друштву, у коме је, између осталог, писао:

„Сиромаш сам, зараде никакве немам. И старао сам се и заузимао е би ли каквугод зараду нашао, али све оста безуспешно. Моје бедно и јално стање нагони ме да ме Друштво као свог члана помогне, док се у мени и последња искра не угаси“.

Познати наш сликар и јавни радник Стева Тодоровић запазио је, као претседник друштва, снажан таленат и прилежност музичара-почетника и на његово заузимање Мокрањец је добио скромну помоћ и 1877 године отишао у Мин-

хен на студије, као први наш музички стипендиста.

У Немачкој, а затим у Риму, он неуморно ради. Учи теорију, вежба на разним инструментима, компонује — али и гладује. Стипендија мала, књиге и ноте скупе, за концерте и оперу никад пара. Па ипак, Мокрањец се враћа темељно образован и преузима хор Првог београдског певачког друштва са којим ће доживети велике успехе.

Србија се налазила тек на почетку културног развоја. Јеврем Обреновић је донео у земљу први клавира тек 1834 године, а када је са Шлезингером основао прву војну музику Европа се налазила на врхунцу музичког стварања. Али, наши млади културни радници нису били обесхрабрани.

Успеси

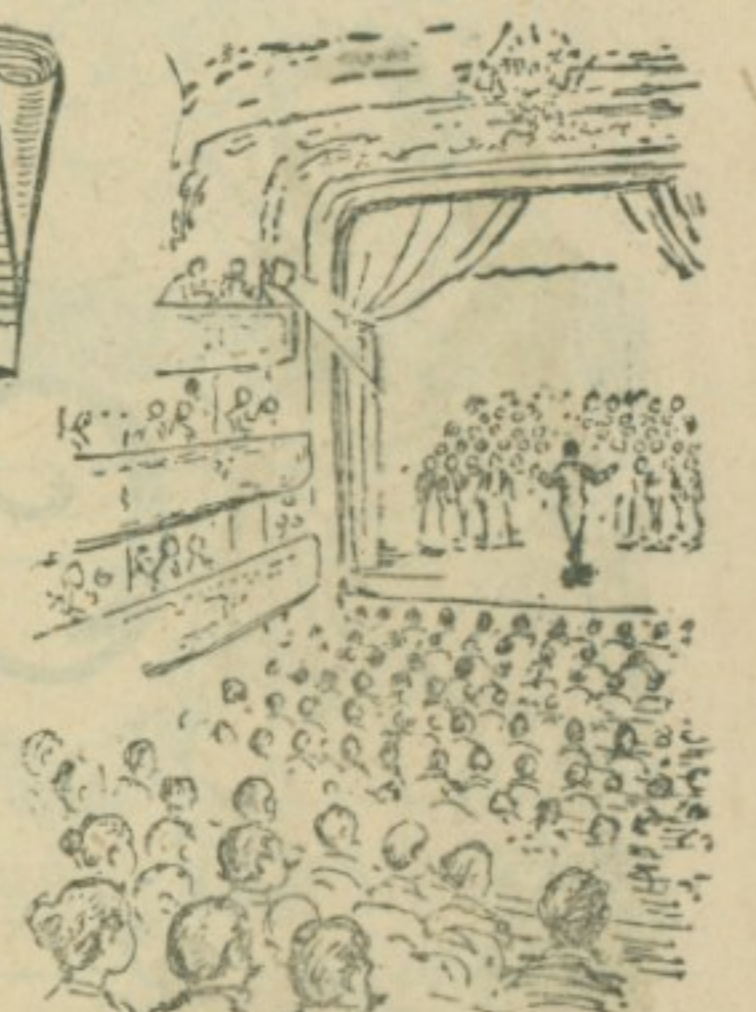
Мокрањец компонује на бази нашег народног мелоса и путује са хором по земљи, где подиже музичку културу. Он крстари и по неослобођеним крајевима уздуж и попреко, од Панчева и Бечкереча све до Трста, од Бање Луке и Сарајева до Дубровника и Скопља, а одлази и на Цетиње. Концерти његовог хора претварају се у право национално славе наших људи под Аустро-угарском Монархијом.

Агенти их прате, полиција забрањује њихове приредбе, али сви наши народи осећају се зближени и удружени једним идеалом.

У Србији он и даље неуморно ради: оснива први гудачки квартет, 1899 године удара темеље првој музичкој школи и васпитава прве генерације музичара. Па ипак, живи у оскудици. Мокрањец је био поносан човек и никад није говорио о својој немаштини. Али његови пријатељи увек би гледали да му некако и кришом помогну.

Са хором Првог београдског певачког друштва и са нашим националним репертоаром, Стеван Мокрањец путује по Европи, где доживљава незапамћен успех. Он одлази у Софију, Одесу, Нижњи Новгород и Петроград. За време концерата људи плачу, узбуђени нежном и потресном народном мелодиком. Београдско певачко друштво изазива праву сензацију у Цариграду и Будимпешти. У Берлину су, пред дупке пуном двораном и пред страним представницима, наши људи приредили концерт у корист берлинске сиротиње. Новине су биле пуне најпохвалнијих речи диригенту, извођачима и програму.

Тако је Стеван Мокрањец последњих година прошлога века проносио име маленог српског наро-

да, који се тек био извукао из мрака петковине отоманске тираније. А кад је боравио у земљи, он стално одлази у разне крајеве домовине, слободне и још неослобођене, где бележи и хармонизира народно музичко благо.

Настала у народу, наша народна мелодија имала је у Стевану Мокрањцу достојног скупљача и обрађивача. За протеклих сто година могла нико у нас није тако осетно народну душу нити толико учинио за подизање и ширење световне музике наших народа као Стеван Мокрањец.

Тридесетог септембра 1914 године, када је Србија преживљавала драму Првог светског рата, угасио се живот Стевана Мокрањца, у Скопљу, у избеглиштву.

Једне зиме, пре деведесет и седам година, док је питома Хајдук-Вељкова Крајина лежала под снежним сметовима, а у забранима и пољима пуцали од студен дрво и камен, у кући скромног неготинског трговца Стевана Стојановића родило се његово седмо и последње дете. То је било 28 децембра 1855 године. Два дана по синовљевом рођењу издахнуо је болесни отац, а дечаку су на крштењу дали очево име, Стеван.

Детинство

Стеван је имао срећу да се роди у породици чији су чланови били музички одабрани. Мати, Марија, често је у кући певала народне песме у два гласа са старијом децом. Тако је малишан, још са мајчиним млеком био задовољан љубављу према народној мелодији.

Као ђак основне школе, он је постао познат појач у неготинској цркви. Био је толико на гласу да му није било равна у целој Крајини, па је зато и награде добијао. Једнога дана, када му је било 15 година, његова мајка, осиромашела и оропула од брига, наговарила је на сељачка кола нешто ствари и кренула за Београд, где је њен старији син, Лаза, студирао на Великој школи. У Београду је Стеван наставио гимназију.

Неуспех

Пошто је самоучио научно виолину, он похађа часове код музичара Реша. Међутим, код њега није учио ни месец дана. Реш је одбио да га даље подучава под изговором да „Стеван свира сувише цигански“.

Овај неуспех био је за њега тежак ударца. Али, он се не колеба, већ одлази наставнику Цимбрићу да учи певање. Млади гимназиста студира музику и дању и ноћу. Преписује хорске песме, учи хармонију, студира композиције првог српског музичара Корнелија Станковића. Занет радом, најрадије проводи време на Калемегдану и на обалама Саве и Дунава, где почиње да компонује. Због музике занемарује и школу и напушта је кад је већ био у седмом разреду гимназије, да је касније опет настави.

Добар певач, он се брзо истакао међу члановима Првог београдског певачког друштва. Иако се уписао на Природно-математич-

Саманних страница историје РОБОВИ НА ГАЛИЈАМА

Заповедник француске галије био је страховито бесан што му измиче енглеска галија коју је голио. Шум весела као снажан ветар терао је његов брод, али то капетану није било доста. Његов оштар и брз поглед час би пао на рађави и знојем обливена леђа робова, а час би се опет устремно као соко за галијом која је измицала. „Удри, шибаци!“ довикнуо је бесно стражарима.

Бичеви су завивјдали кроз ваздух и помешали се са шумом весала. Тела робова су се повила, весла су јаче зашумела, али непријатељска галија све је брже измицала. Избезумљен, капетан је издао нову наредбу: „Удвостручите шибаче!“

Опет су бичеви завивјдали, шум весала није јењавао, а гола људска тела су се повијала под страшним ударцима. Ниједан јаук није се чуо. Једини глас био је зверска вика капетана.

То је само бледа слика са тамних страница историје о робовима на галијама, којих је било и у Старом веку, па, нажалост, и до новијег доба.

И данас наши рибари улове рибу дугог „кљона“ коју називају сабља, а коју су стари Грци називали галеос. Али, мало ко зна да је од тога постало име једној врсти лађа — галији, а још мање да је то име везано са именом галиот, што значи веслач на галији. Та реч помиње се и у нашим

песмама: „Возила се по мору галија, у њој седи окован делија“.

„Стан“ и „постеља“ галиота

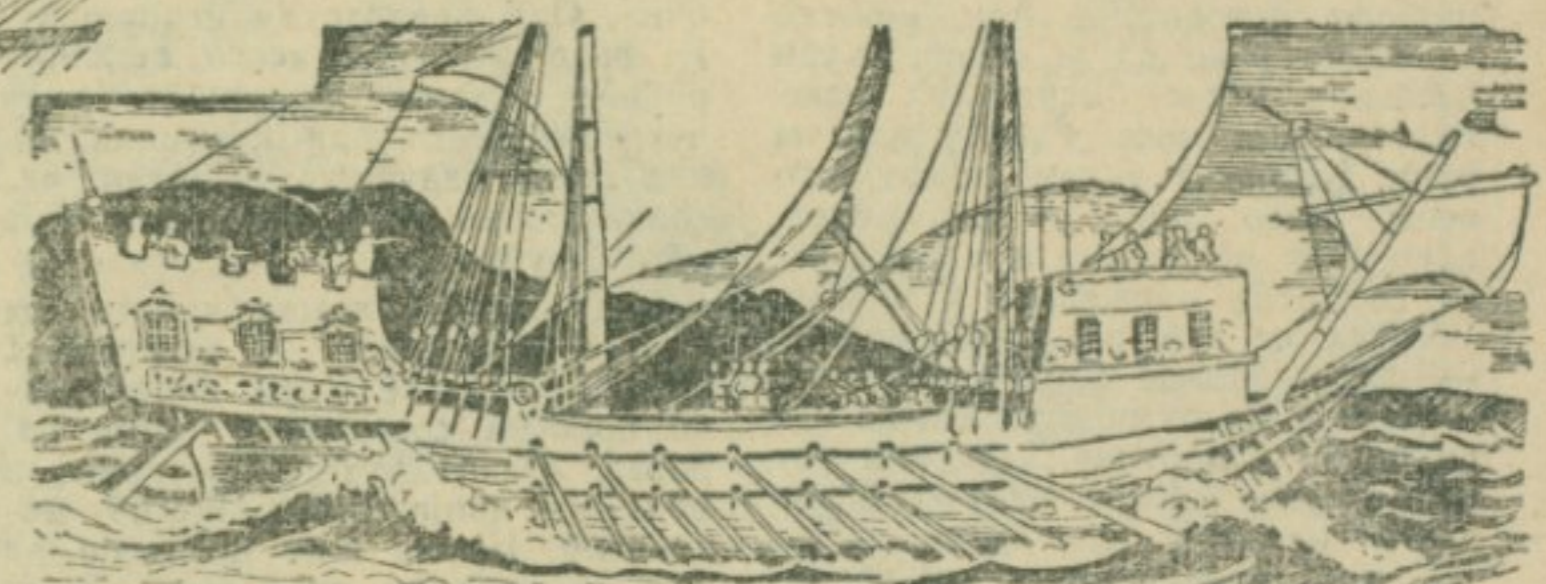
Брз развој галија почео је тек од 14 века. Најмања галија била је дуга око десет, а широка око пет метара. Била су два реда кљуна и на свакој су седела обично по три веслача. Између кљуна био је ходник, на чијем се крају налазило узвишено место за капетана. На предњем делу, испод прамца, налазио се бодек, којим је галија за време битке бушила непријатељске лађе и потапала их.

Поред веслача, на галији је било и по неколико морнара и војника са официрима. Било је галија које су имале један, два и три јарбола. После проналаaska барута, наоружаване су и артиљеријом. Веслачи на галијама нису били увек робови: било је и најамника, али команданти галија више су волели да имају људе осуђене на робију и ратне заробљенике, јер су могли да поступају с њима како сами хоће. Галиоти — ратни заробљеници и робијашци, имали су око чланака гвоздену алку која је била везана за један ланац уз кљуна. Стан и кревет галиота био је простор на кљуни на коме је седео — свега око један квадратни метар.

Без дозволе не сме се говорити

Галиот није смео да говори кад је желео, него кад му се дозвољило. Било је и таквих заповедника који су наређивали галиотима да ћуте, и тада су сви морали да ставе у уста дрвени чеп, који им

је висио о врату. Држали су га у устима све док им се не би дозвољило да га изваде. Чеп су галиоти држали у устима и за време борби да не би јављали од задобијених рана. Сваки роб на галији одговарао је за свој чеп. Звало се, по прилици, колико један чеп може да траје и ако би га овај јадник од муке прегризао, био би кажњен. Галиоти су веслали у ритму и најзменије, а по потреби морали су и сви одједном да веслају. Сви су морали имати обријану главу и браду. И храна им је била јадна: мало пасуља и чорбича од хлеба. Кад галије нису пловиле, галиоти су радили у луци. То је био једини случај када су могли изићи на копно. Често су били изложени свакојаким невремену на мору, па се дешавало да су их налазили потпуно смрзнуте на клупама. Сваки галиот имао је утиснут знак, по коме су га сви познавали. Стражар коме би побегао роб са галије морао је да седне на његово место и да робује оно-

лико колико је одбегли роб још имао да издржи. Робовима који су седели поред одбеглог друга отсецај је нос и оба уха зато што нису пријавили бекство. Све те казне знатио су отежавале бежање.

У 16 веку, на турској галији био је окован и велики мајстор Малтешкога реда Жан де Валет Парисо, који је подигао главни град на Мали. Био заповедник велике морнарице малтешких витезова и бранилац Малте од непријатеља. Парисо је ослобођен из ропства уз велики откуп, Хришћан-

своје официре са: крвник број један, крвник број два итд. Галиоти су били увек бедно обучени — само неколико крпича око бедара. Толико су били прљави и рађави да је са веслачких кљуна надалеко допирао смрад. Кад би галија стигла у неку луку, у граду се одмах знало за њен долазак, иако је још нико није видео, баш по том смраду који се и на великој даљини осећао.

Историја хлеба

Историја хлеба веома је занимљива, јер се помоћу ње може знати и културна историја појединих народа и њихови међусобни односи.

У древним временима народи Европе и Африке справљали су хлеб без квасца. Међутим, још у 28 веку пре наше ере Кинези су справљали исти хлеб као и ми данас. Много касније хлеб су почели да једу Јевреји и Египћани. Хлеб старих Египћана био је справљан од пшеничног брашна.

Вештина справљања хлеба пренесена је из Египта у Грчку. Из записа Плинија Старијег данас се зна да су стари Грци јели хлеб од

јечменог брашна. Римски легионари, који су све до македонских ратова јели самлевену пшеницу, која је била начињена као кувана каша у облику колача, први пут су видели хлеб у Македонији. Римски конзули који су у Рим пренели многе грчке уметничке предмете, повели су са собом и грчке пекаре и Римљани су од њих научили да справљају хлеб.

Године 1935 у Риму је била приређена међународна изложба хлеба свих народа и времена. Од изложбе касније је створен музеј хлеба, где су били смештени „балсамовани“ примерци из целог света. Хлеб се „балсамује“ на тај начин што се стави у алкохол с камфором, а затим у парафинско уље. Тако се на хлебу ухвати тамак слој који спречава његово кварење.

ЛЕКАРСКА КУЋА У ПОМПЕЈИ

У Помпеји, поред осталих старих грађевина, ископан је и дом једног лекара назван „кућа хирурга“. Зграда је веома добро очувана, па се по ње оно изгледа приближно може одредити начин рада античких лекара. У старом Риму лекари су били углавном Грци и због тога план „куће хирурга“ потпуно одговара плану грчке куће.

На улазним вратима налазио се знак лекарског позива. У велику собу за разговор, уствари праву радњу, могло се ући и са улице. У „радњи“, осим лекара, радило је и неколико његових ученика. Из тог одељења излазило се у двојишту, око кога је био читав низ болесничких соба, једна већа просторија за операције и једна мања за масажу.

Болесници су лекарску помоћ добивали код своје куће или у лекарској радњи. Тежи случајеви, као што су прелом костију и остале повреде, лечени су код болесничких кућа. Лекар је, према Хипократовом пропису, морао да има нарочити путни инструментаријум. Приликом посете болесницима лекара су пратили његови ученици, који су понекад остајали да негу-

ју болеснике и да се брину о испуњавању лекарских прописа. Велики део радног времена лекарски ученици проводили су у справљању лекова од биљака и разних биљних плодова.

У лекарској кући владала је увек велика живост, јер су ту дола-

зили не само болесници него и људи који су желели да виде како се лечи.

Трошкове за издржавање лекарске куће сносио је сам лекар. Али, за свој посао он је био награђен од стране државе или града, а грађани су у ту сврху плаћали одређени порез. Дакле, у то доба постојала је нека врста градске болесничке благајне.

СНЕЖАНА И СЕДАМ ПАТУЉАКА

као крв, косе црне као абинос и лица бела као снег, — помислила је краљица.

Кад је грануло пролеће, жеља јој се испунила. Али, њена срећа била је кратка века. Држећи сао-ју малу лепу ћерку у наручју, она је само прошпала: „Снежана“ — и одмах затим заувек склопила очи.

Нова краљица коју је Снежани отац довео у свој двор била је лепа, али свирепа и без срца. Ни малу љупку Снежани није волела; стално је мучила и кинила своју пасторку. Од свега на свету краљица је највише волела своју лепоту и сваког дана огледала се у свом чаробном огледалу и питала га:

„Огледале, огледале, реши мени ти На овоме свету ко је најлепши?“

Огледало је задовољно краљици увек одговарало да је она најлепша на свету.

Године су пролазиле, а мала Снежана расла је све лепша и боља. Сви су је волели, сви сем њене мајке.

Најзад је освојено дан кога се краљица највише бојала. Кад је једног јутра запитала огледало која је жена најлепша на свету, оно је одговорило:

„Њене су усне првене као крв, коса јој је црна као ноћ. Лице бело као снег, а име јој је — Снежана.“

Бледа од срџбе, краљица је позвала свог ловца и наредила му да одведе Снежану у шуму и да је тамо убије. Не слутећи шта је

чека, Снежана је весело трчала по шуми, певала и брала цвеће. Ловац није имао срца да испуни краљичину наредбу. „Не могу да те убијем, мала Снежано. Бежи у шуму, сакриј се добро и никад се више немој враћати у двор“, рекао јој је он.

Снежана је трчала све дубље у шуму, а од суза готово ништа није видела. Најзад се, уморна и уплашена, спотакла, пала и на земљи дуго лежала. Из гнезда, шумљивих стабала и пећина излазиле су шумске животиње, окупале се око Снежане и чувале је. Кад је Снежана подигла главу и угледала их, насмешила им се кроз сузе. Птичице су на то весело зацвркулале, а зверчице заиграле коло око ње. Мали пропланак у шуми наједном се испунио радошћу. „Али, ја још не знам где ћу спавати ноћас“, потужила се Снежана својим новим пријатељима. Једна птичица је нешто процркулала и полетела, а Снежана је разумела да јој то она показује пут и пошла за птицом, а заједно с њом и сви зечићи, веверице и срне.

Најзад, кроз густо жбуње, спазила је Снежана једну кућицу. „Како је мала, узвикнула је она, баш као кућица за лутке“. Кад је погледала кроз прозор и видела разбацане прљаве кошуљице, изгужване мале панталоне, прљаво посуђе и под прекривен прашином, жалосно је казала:

„Лепца која живе у овој кући сигурно немају мајке. Неко треба да се брине о њима“. Хитро и вешто, уз помоћ својих шумских пријатеља, уредила је Снежана читаву малу кућу. А кад је пало вече, отишла је у собу у којој се налазило седам малих постеља и легла да се одмори.

„Хај хо, хај хо, С рада се враћамо ми...“ Седам малих људи враћали су се кући и певали. Одједном су застали: из њиховог димњака вио се дим, врата на кући била су отшкринута. Ушли су појачко, на прстима. Кухиња је била чиста, посуђе опрано, а одело очишћено. Горје, о

собници, лежала је мала заспала девојчица. Снежана се пробудила и зачувано гледала мале људе. „Па ви нисте деца! Ви сте мали патуљци! узвикнула је. — Брзо, умијте се, вечера је готова“.

После вечере настало је весеље. Играли су патуљци, играла је Снежана, играле су око куће и све шумске животиње.

Кад су сутрадан патуљци пошли на рад, рекли су Снежани да се чува и да никог не пушта у кућу.

Тога јутра зла краљица опет је запитала своје огледало која је жена најлепша на свету. А поштено огледало одвратило је да у кућици седам патуљака живи најлепша — Снежана. Краљица је у срџби разбила огледало, прерушила се у старницу, намазала отровом једну лепу јабуку и упутила се у шуму. Снежана није ни слутила да је старница зла краљица. Дала јој је столицу да се

одмори и воде да угаси жеђ. За ударице, краљица јој је дала јабуку. Али кад је Снежана загризла јабуку, пала је као мртва.

Зечеви, срне, веверице и птице пожурили су да јаве патуљцима страшну вест. Патуљци су пошли у потеру за краљицом. Јурили су је кроз шуму, преко брда и долина. Најзад, зла краљица пала је с једне стене у реку и удавила се. Патуљци су били веома тужни због Снежанине смрти. Начинили су за њу ковчег од кристала, ставили га на пропланак у шуми и чували је. Једног дана наишао је ту да, јашући кроз шуму, један краљевич. Њему се толико допала мала умрла принцеза да је застао, сагнуо се и узео је у наручје. Снежани је испало комад јабуке из грла и она се одмах пробудила и устала. Љубав краљевича победила је тако краљичину мржњу.

ПРЕДИЧНЕ ВРИШТЕ

Ми смо навикли на „беле“, светле капице кише, али у прошлости је било и црвених, такзованих „кравих“ киша, које и данас могу да падају у неким крајевима света. Исто тако могу имати и другу боју као жуту, црну итд.

Данас је људима јасно зашто је понекад киша „крвава“, али је у прошлости она увелико забрњавала људе и уливала им велик страх. У старим летописима забележено је да су у Ломбардији године 1117 неколико пута падале крваве кише и да су биле праћене „подземним звуцима“. Године 1181 читава три дана пљуштала је „кравва“ киша у Француској и Немачкој, а у исто време „на небу се видео светао крст“. И године 1571 помиње се крвава киша која је „обојила у црвено рубље и платно прострто по трavi“. У јулу 1608 такође је пала таква киша у Прованси, у Француској. Свештенство је одмах искористило ту природну појаву и довело је у везу са гресима људи.

У старо доба, када је сујеверје било јако развијено и када је наука била у повиоју, људи су сматрали да је то знак неба и то зао знак. У исто време многи људи су постављали питање шта је узрок таквој киши. Наука је најзад решила то питање и утврдила да су те првене кише природна појава и да немају никакве везе са неким измишљеним бићима.

Исто тако може да падне и црвен снег. Тако је у јануару 1940 године око Пећи пао црвен снег. Када се тај снег растопио у чаши примећено је да се на дну чаше

такође прашина која је снегу давала црвену боју. Даљим испитивањем утврђено је да та прашина има исти састав као и прашина у Сахари. До тог црвеног снега дошло је на тај начин што је јак ветар пренео ту праšину из Сахаре у наше крајеве и она је са снежним пахуљцима пала на земљу као црвен снег. То јасно доказује да у црвеној киши и снегу нема ни капи крви, како мисле сујеверни људи.

Али поред ових има и других необичних киша. Тако с кишом могу да падају: поморанце, зелене и крставе жабе, бубе, скакавци, рибе, ракови итд. Једном је наишла страшна олуја на једно језеро у Америци и с водом подигла у висину жабе, рибе и ракове. Када је после неколико километара попустила снага олује која је носила рибе, жабе и ракове, они су почели да падају на земљу на велико изненађење људи у том крају. Кише са рибама забележене су и у старим хроникама, а како видимо оне се могу и данас догодити у крајевима где владају велике одви-

И за седам гора, иза седам мора живео је...

Тако почињу неке, али не све, народне приче; и наше и туђе, а оне су, уствари, приче свих народа, свих људи. На обичан, прост и јасан начин у њима се износи стварни живот људи у свим деловима света. У њима се говори о жељи народа да постигне бољи и срећнији живот, о разним чудним направама: чаробној лампи, прстену и летећем ћилму. Говори се и о правди и неправди, прича се о вилама и ђаволима и о другим чудима којих никад није било, али су сва она заједно била само облик кроз који се ужарена народна машта изразила и на свом чаробном разбоју исткала дивне бајке.

Не зна се која је од њих лепша кад их читамо у зрелим годинама, али у златно доба детињства деца пробирају оно што најлакше схватају. Има доста таквих прича, а међу њима налази се и „Снежана и седам патуљака“. Њу знају деца целог света. Стално је читају и она им је увек лепа — никад досадна.

... Живела је некад давно једна краљица. Кад је једног дана седела поред прозора и шила, убола је прст иглом. Три капи крви пале су на бело платно.

— Како бих била срећна кад бих имала девојчицу усана првених

ЗНАТИ

Шта вреди Часовник

Часовник није данас ни реткост ни луксуз. Он је постао потреба савременог човека, који помоћу њега распоредје све време да би га најбоље искористио. Али, може се слободно рећи да је већини људи часовник остао „непознат“, иако га годинама носе у џепу или на руци. Непознат у том смислу што веома мало знају о раду овог прецизног механизма и о томе како га треба одржавати и чувати.

Човек се већ на првом кораку — кад треба да набави часовник — нађе у недоумици: да ли да купи џепни или ручни, већи или мањи, златан, сребрни или од неког другог метала?

У последње време ручни часовници све више потискују џепне. То, међутим, не значи да је ручни часовник бољи. Напротив, џепни је много прецизнији, али је зато ручни практичнији. Нека савремена прецизност не може се ни тражити од сата који се носи на руци, јер је он изложен сталним претресима. Џепни сат је прецизнији и због тога што има већи механизам. Зато он и дуже служи од малих сатова. Док добар џепни сат може да „наживи“ свог власника, женски ручни часовник, ма како био добар и скуп, обично не служи више од 25 година.

Што се тиче метала од кога је израђен оклоп часовника, сасвим је свеједно да ли је то злато или челик који не рђа. Важно је само да је тај оклоп отпоран и да се херметички затвара.

Који се часовник сматра прецизним? Онај који не прави већу разлику од 25 секунди на 24 часа. У последње време израђују се часовници код којих та разлика износи свега пет секунди.

Предрасуде владају нарочито у погледу рубина, који се стављају у лежишта покретних делова часовника да би умањили њихово трење. Сви добри сатови имају рубине, али то не значи да сваки сат који има рубине мора бити добар и скуп. Они сами не дају вредност часовнику, јер дванаест рубина стају свега око хиљаду динара. Просечном часовнику потре-

био је не више од седам рубина; бољи часовник може да их има седамнаест, па и више. Само, не треба мислити да ће часовник радити прецизније ако има више рубина. Ову предрасуду искористићу фабриканти па често стављају рубине и тамо где уопште нису потребни. Зато при куповини никад се не одлучујте за један часовник само због тога што има много рубина.

Али, ипак је лакше купити сат него га одржавати у исправном стању. Често се може видети како поносни сопственик узима перорез, отвара кутију часовника и показује пријатељима његов механизам. Ништа није штетније од тога. У ваздуху увек има ситних честица прашине, које се одмах нахватају око зупчаника и других делова, а довољна је и пара човечјег даха или влага с прстију па да покваре сат. Сат никад не треба отварати. То може да учини једино часовничар нарочитом алатком.

Часовник треба редовно чистити и подмазивати. Код џепног часовника то треба да буде бар сваке две године, а код мањих часовника и чешће: сваких осамнаест месеци, па и једном годишње. Што је сат мањи, треба га чешће чистити.

Сат ваља навијати сваког дана, увек у исто време, па чак и онда кад се њиме тренутно не служиш. Навијати га треба до краја, али врло обазриво, да опрута не би пукла. Можемо притом окретати точићи за навијање и напред и настрг, како нам је zgodније. Часовнику од тога ништа неће бити. Приликом умивања, увек скините сат с руке. Жене треба да скину ручни сат код улазе у кухињу. Топлота штедњака и пара која се диже из шерпи с јелом могу да нанесу штету осетљивом механизму. Немојте никад лећи са сатом на руци. Ако имате сат који не пропушта воду, немојте злоупотребљавати ово његово својство, па се, рецимо, купати с њим, јер је та непропустљивост врло релативна.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

И ДРУГИХ ЗАНИМЉИВОСТИ

ХОТЕЛ У ОБЛИКУ СЛОНА

У Коинју, у Америци, био је сазидан један огроман хотел у облику слона. Овај чудновати

хотел имао је 32 спаваће собе, неколико трпезарија и соба за примање. Хотел је изгорео 1896 године.

НЕПРИЈАТЕЉ ПАСА

Због тога што је на њега залажао један пас, султан Ел Хаким Бијамир (985 до 1021) наредио је да се у целом Египту побију сви пси.

СИДОВ КОВЧЕГ С БЛАГОМ

У Бургосу се и данас чува ковчег Сиде, шпанског војсковође из XI века. Кад је Сид био прогнан из Шпаније он је од једног банкара узео на зајам 600 сребрних марака — у оно време то је била велика свота — а у залог му је дао свој ковчег за који је тврдио да је пун злата и драгог камења. Кад се вратио у Шпанију Сид је

откупио свој ковчег. На велико запрепашћење банкара, место драгоценисти, сандук је био напуњен обичним камењем и песком.

ИШЧЕЗЛИ ПОСЕД

Енглески фармер Фред Старлинг изгубио је за једну ноћ цело своје имање. Једног јутра, кад је изашао на имање да засади шећерну репу, од своје земље није нашао ни стопе, јер се цело имање сурвало у море.

ЂЕЛЕ-КУЛА НА МАЛТИ

У зидове једне куле на Малти узидано је 2000 људских лобања.

СИНДБАДОВА КУЛА

У Ел Басри, у Ираку, постоји кула са које је, према легенди, побегао на крилима једне циновске птице Синдбад морепловац.

познати јунак многих источњачких народних прича.

БОГАТСТВО У КРАВИ

У селу Арборе, у Горњој Италији, продао је неки Пањани један део свог имања и за то добио знатну своту новца. Кад је завршио свој дневни посао приметно је да му нема новчаника. Пошто је дуго тражио, сетно се да му је новчаник вероватно упао у јасле док је хранио краву и да га је, вероватно, она појела заједно са сеном. Позвао је тада месара који је краву заклао и у њеној утроби нашао нештећен новчаник.

МУШКАРЦИ ПОД ФЕРЕЉОМ

У афричком племену Туарег, које живи у Сахари, влада обичај да мушкарци покривају лице кад се налазе у присуству жена. У том племену жене су власни-

ци имања које мужевни доносе као мираз.

ИЗГОЊЕЊЕ ИЗ СЕЛА

После ослобођења Србије постојала је у нашој прошлости осим кметства и „друга власт“: село или народ. То су били сељаци „без обзира на њихову памет, поштење или речитост“.

лике кривице, велике крађе, запалило кривцу кућу и протерало га са целом породицом. Поред тога село је решило, ако би се он вратио да га може свак убити“.

Да ли знате?

ТЕМПЕРАТУРА МОРА

Температура морске воде различита је у разним морима. У Атлантику на Екватору, на морској површини, она износи 27 степени Целзијуса.

У поларним морима температура је најнижа на површини.

НЕСВАРЕНИ ЗАЛОГАЈ

Палеонтолошки музеј у Вашингтону добио је пре десе так година један занимљив камен нађен у Канзасу. Заробљени у овом камену налазе се два рибља скелета један у другом.

„АУТОМОБИЛИ“ У СТАРОМ ВЕКУ

Грчки писац Хеллнорд забележио је да су Атињани 1000 година пре наше ере знали за кола која нису вукали коњи.

лу подуга покретали точкове. И римски историчар Капитолине писао је о колима цара Комодуса (други век), који је имао кола која „иду сама“.

СУВИ ЛЕД

Суви лед је угљена киселина у чврстом стању. Она се веома лагано топи, без остатка, и при томе ствара веома ниску температуру.

Овај лед топи се врло споро и може се паковати у хартију и слати на удаљена места.

Деведесет килограма сувог леда одговара количини обичног леда која би се добила од 1250 килограма воде и 270 килограма соли.

ДВАДЕСЕТ ВЕКОВА САЛВЕТЕ

За салвете, које се употребљавају при јелу, знали су и стари Римљани. Али тада су

људи, кад би били позвани у госте, носили са собом своје салвете. Њима су за време објаве брисали руке и уста, а после јела стављали храну коју им је домаћин поклањао да носе кући.

У Средњем веку, кад се јело углавном прстима, сматрало се да је отмено после сваког залогаја обрисати прсте салветом.

Златно доба салвете наступило је за време владавине Луја XIV. Нарочита привилегија за племиће на служби у његовом двору била је дозвола да своје салвете носе преко рамена!

БОМБА — „ДОБРОЧИНИТЕЉКА“

Техничари енглеског ваздухопловства усавршили су такозвану бомбу добротини тељуку. Та бомба треба да спречава у току ваздушних борби експлозије које су досад редовно настале на авионима чим метак или пламен захвати бензинску пару у резервоару.

...највише атмосферског талога напада у Черапунги, у Индији. Тамо напада годишње око 11 метара атмосферског талога.

...на Мадагаскар живи врста паука чија је паучина тако дебела и чврста да је људи скупоћају, преду и од ње затим праве скупоцене тепихе.

...слоновима у зоолошким вртovima нокте секу свако пола године, и то теростером.

...ласта може да лети брзином до 180 километара на час.

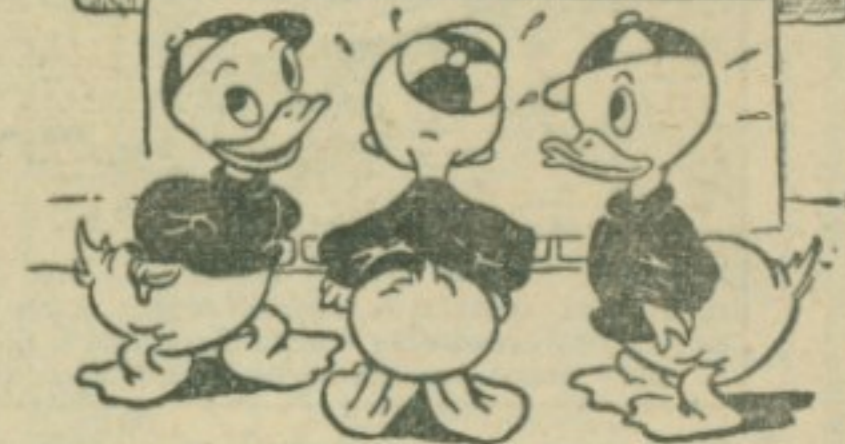
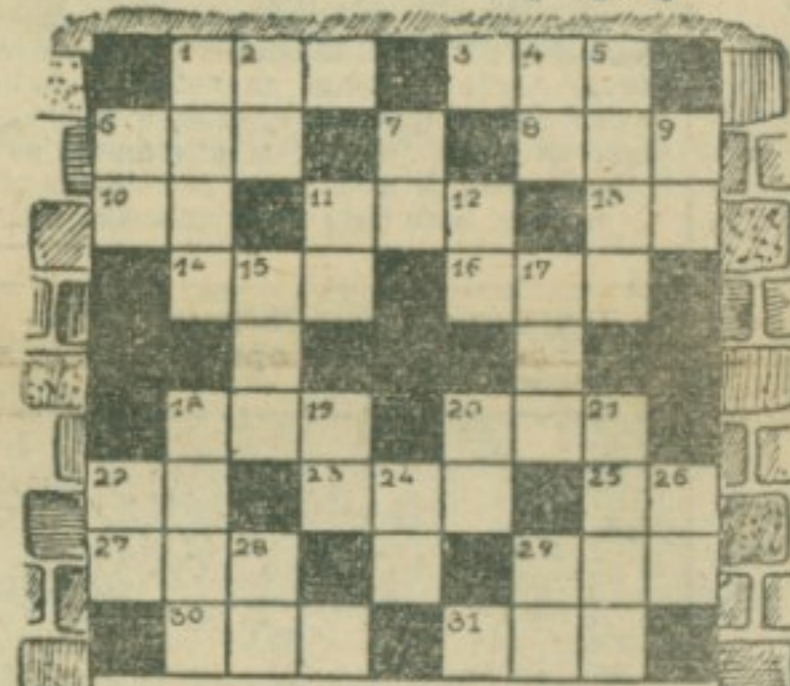
...у Јапану има 44 активна вулкана. То је отприлике десети део свих познатих вулкана на свету.

...у Индији има око 100.000 врста инсеката, од којих је проучено свега 40.000.

...први новац био је начињен од бронзе, а претпоставља се да се јавио у VI веку пре наше ере.

...у Индији има око 100.000 врста инсеката, од којих је проучено свега 40.000.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) речно острво; 3) једна европска престоница; 6) женско име; 8) бодљикав изрантај који биљкама служи за заштиту; 10) натријум хлорид неопходан у сваком домаћинству; 11) епирски владар по коме се назива свака скупо плаћена победа; 13) лична заменица; 14) драг; 16) немачки град на Дунаву; 18) индустријска област у Западној Европи; 20) инсект; 22) сто квадратних метара; 23) омас; 25) нота; 27) врста антилопе; 29) ознака за непознату количину; 30) грубо вунено сукно; 31) притока Саве.

Усправно: 1) честица материје која се ни најјачим микроскопом не може видети; 2) потврдна речца; 4) коњ; 5) атмосферска појава; 6) место у Малој Азији где је Александар Велики победио Дарија; 7) број којим се означава однос обима круга према пречнику; 9) два иста сугласника; 11) река у Северној Италији; 12) проналазач серума против дифтерије; 15) врста врбе; 17) плодна земља; 18) преживар, има га и у нашим шумама; 19) моштење, образ; 20) сибирска река; 21) стара витешка игра која се и до данас одржала у Сињу; 22) хемиски знак за сребро; 24) јединица електричног отпора; 26) шампион; 28) место у Србији на истоименој реци; 29) река у Аустрији.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) К(оста) Т(рифкових); 3) Марс; 5) ширити; 7) Сиракуза; 9) ала; 10) док; 11) ре; 12) ад; 14) Петар Т(рифкових); 15) ракија; 16) Рона; 19) варант; 21) ка; 22) др; 23) Ре; 25) или; 27) шал; 28) „Политика“; 31) колиба; 32) Кина; 33) ро.

Усправно: 1) кара; 2) трик; 3) Мира; 4) студ; 5) Шилер; 6) Изапа; 7) Сар; 8) акт; 12) акорд; 13) динар; 16) Ара; 17) Јан; 19) Валок; 20) трака; 21) кип; 24) Ела; 26) Илок; 27) шмба; 29) Илир; 30) Тино.

ВЛАЈИН УСПЕХ

— Не могу да те разумем Влајо, — грдила је тета Пата сестрића малишана. У разреду си на последњем месту, па ипак се због тога, како изгледа, ништа не секираш.

— А зашто бих се секирао, — одговорио је Влаја. Они из последње клупе уче исто што и они из прве!

ШТА ЋЕ ОД ТЕБЕ БИТИ...

— Твоје знање рачуна просто је ужасно, — рекао је једном учитељ Гаји. Ти знаш да бројиш само до десет. Шта ће од тебе бити кад одрастеш ако овако продужиш?

— Боксерски судија, — одговорио је мирно Гаја.

ШИЉИНА ЛОГИКА

— Ти си, Шиљо, права распикућа, — приметно је Мики једног дана Шиља. У соби ти је целу ноћ горело осветљење.

— Не мари. Мене то ништа не стаје, јер сам сијалницу позајмио од Хорација, — одвратио је Шиља на то.

За зимске вечери...

За дуге зимске вечери спремили смо вам једну лепу и забавну игру.

Исеците прво четири патуљка и шестоугаоник с бројевима, па их залепите на мало дебљи картон. Ако вам је жао да кварите ваш „Забавник“, ове сличице можете лако претржати помоћу провидне хартије. Кроз шестоугаоник пробадите комадић вашњеног дрвета, ексер или чиоцу и тако начините зврчку. Место где можете увести и дрвену коцкицу чије су стране обележене бројкама или тачкицама.

Правила игре су једноставна. Зврчку окрећу сви играчи по реду. Кад она падне на број три, игра почиње. Играч

који је добио овај број има право да окреће још једном и да свој патуљка стави на место означено бројем који је добио. Играчи могу да претекну један другог, али у случају да један играч треба да постави свој патуљка на место које је већ заузето, он, за казну, трипут не учествује у игри. За време певања на планину патуљци наглаве на равне тешкоће или олакшице. На тим местима обележено је како у том случају треба поступити.

Игра је завршена кад први патуљак стигне на циљ. На циљ можете стигли само ако добијете тачан број. На пример, ако је ваша фигура на броју 53, морате чекати све док не добијете број два. Игра је једноставна, зар не?

КАКО ЈЕ МАЛИ ЕСКИ ПОМОГАО ДЕДА МРАЗУ

СВОЈИМ ЧИТАОЦИМА "ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" ЧЕСТИТА НОВУ ГОДИНУ

У кућни Деда-Мраза, на далеком Северном Полу, биле су спремне играчке за сву добру децу. Оне су нестрпљиво чекале да их Деда-Мраз за Нову Годину понесе деци на поклон. Задовољни Деда-Мраз срдечно је захвално дукту Ђири који му је помогао.

Деда-Мраз је, затим, отишао до тора за ирвасе да пред велики пут добро нахрани својих осам верних и брзих „коња“. Али — шта је то? Ирвасе нема! Сви су нестали!

Он их је тражио и тражио, али њих нигде није било, па чак ни њихових коња ни рогова. Тада је пошао за трагом који се видео у снегу и тако стигло чак до обале великог Леденог Мора. Ирвасе су нестали, али — зашто? Како? Где?

Разочаран и жалостан вратио се Деда-Мраз кући. Без својих ирваса он неће моћи да однесе играчке доброј деци, која их жељно очекују. То ће заиста бити тужна Нова Година.

Ипак, он се надао да ће му Ескимци помоћи да пронађе своје ирвасе, па је дао оглас у новине које се зову „Ескимски забавник“. Тај догађај узбуђно је целу земљу Ескимју.

Један број „Ескимског забавника“ донео је голубицимоноша и у игло — кућицу од леда — где је живео Ески, мали Еским, велики пријатељ Деда-Мраза. Ту страшну вест, која га је веома забринула, Ескину је прочитао његов отац.

Једини мали Ески! Њега је толико ожалостила помисао да добра деца широм света неће добити новогодишње поклоне које нестрпљиво очекују, да чак није могао ни да вечера. А после вечере требало је да добије слатки крем од чоколаде.

Где... о, где су могли да побегну ирваси Деда-Мраза? Већ је и поноћ прошла, а мали Ески није могао да заспи. Окретао се и претрљао по постељи и сављао како је цела кугла земљина жалосна што за децу неће бити новогодишњих поклона.

Кад год је замишљао и тужио, мали Ески иде да лови рибу. Тако се и сад, стално мислећи на одлазале ирвасе Деда-Мраза, Ески на прстима извакао из игло, да не би пробудио тату и маму, и пошао у риболов.

Носећи на глави свој мали кајак, Ески се упутно морској обали. Можда ће, док буде ловио рибу у леденој води, смислити неки начин да помогне Деда-Мраза да пронађе своје ирвасе. Нешто се, свакако, мора учинити.

У свом малом чуку, Ески је веслао, веслао и извеслао чак на пучину. Он је био тако замишљен да је сасвим заборавио на рибе. Додуше, њих и није могао да види, јер су се оне биле сакриле дубоко, где вода није сувише хладна.

Изненада, Ески је подигао поглед — где — на сред мора пливала је велика ледена санга, а на њој су били свих осам ирваса Деда-Мраза. Ески је дуго траљао очи, Да ли он то добро види?

Ески се искрпао на леденој санги и запитало ирвасе како су се ту нашли. „За то је крив Грем“, — одговори Стрела. Он им је предложио да се мало провозамо на санги. И пре него што смо се окренули, она је већ отплавила далеко на пучину.“

Ески је био изван себе од среће што је нашао ирвасе. Али се одмах затим забринуо: како на време да их одведе до кућице Деда-Мраза? Један радознали кит, који је био испливао на површину да види каква је то галама, дао му је добар савет.

„Ја ћу рећи“, — рече добри кит Ескију — однеми твоје пријатеље до обале. Нека се само попу на моја лећа и пазе да се не оклизну. А ти, мали Ески, поћи напред својим чамцем да ми покажеш пут. Тако су сви пошли кући.

Кад су се срећно искрпали на обалу, Ески је дуго мрљало добром киту који се одмах вратио на пучину. „Колико дуго треба да идемо до Деда-Мразове куће?“ — упитао је Олуј. „Шта, наопако, — узвикну Ески — зар ни ви не знате пут?“

Сад су и Ески и ирваси били изгубљени. Нико од њих није знао којим путем треба да се врате. „Ово је страшно“, — рече Муња. „Ужасно“, — додале Силни. „Плашим се“, — промуца Вихор, а мали Ески је био толико забринут да ништа није рекао.

Горе, у облацима, седели су Баба-Бура и Деда-Северца и одозго гледали мало, тужно, изгубљено друштво. „Треба да им помогнемо“, — рекла је Баба-Бура. „Морамо им помоћи“, — додао је Деда-Северца. „А ја знам и како!“

Тада је Деда-Северца начинио од једног снежног облака велику руку. Кажиригст те руке показивао им је пут до Деда-Мразове куће. Тако су Ески и ирваси ишли цео дан, све док није паво мрак, а у ираку се облак није видео.

Онда им је у помоћ кртекла Баба-Бура. Она је, као звсичћима, тресла леденим рсдсма — оје су висиде с грана и тако им показивала пут. Али, сугра је већ Нова година. Да ли ће стигли на време? Напред, Ески! Пожурите витороти ирваси!

Деда-Мраз је случајно погледао кроз прозор своје кућице и просто није могао да верује својим очима: „Где!“ — повика он — својих ирваса! Води их мали Ески чја је новогодишња јелка прошле године била украшена правим правцим звездама.“

Деда-Мраз је, ван себе од среће, истрчао пре Ескија и ирвасе, узео Ескија у наручје и казао му: „Хвала ти, мали Ески, што си пронашао и довео моје ирвасе. Сад могу доброј деци целог света да однесем новогодишње поклоне.“

И Ески је пошао с Деда-Мразом на велики пут око света. Кад вам Деда-Мраз буде доносио играчке, погодите ко ће му за то време чувати савице и „коње“? Погодили сте — мали Ески!